

ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการสื่อสารการณรงค์นโยบาย 80 ปี พันปี 20
วันที่ 17 ธันวาคม 2564 ณ โรงแรมไมด้า งามวงศ์วาน จังหวัดนนทบุรี

ผู้เข้าประชุม ณ ห้องประชุม

1. ทพญ.วรางคณา เวชวิธี	ผู้อำนวยการสำนักทันตสาธารณสุข
2. ทพญ.สุรัตน์ มงคลชัยอรัญญา	สำนักทันตสาธารณสุข
3. ทพ.พุลพฤกษ์ โสภารัตน์	สำนักทันตสาธารณสุข (วิทยาการ)
4. นายอภิศักดิ์ นิลนาม	Contents Creative เพจมนุษย์ต่างวัย (วิทยาการ)
5. นางสาวลดาภรณ์ เชิงแจ้ง	Contents Creative เพจมนุษย์ต่างวัย (วิทยาการ)
6. ทพ.พงศธร จินตกานนท์	สำนักทันตสาธารณสุข
7. ทพญ.พัชรวรรณ สุขุมาลินทร์	สำนักทันตสาธารณสุข
8. นางสาวเนริศา เอกปัสชา	สำนักทันตสาธารณสุข
9. นางสาวมณัญญา เรือจิตร	สำนักทันตสาธารณสุข
10. นายกลวัชร ปาวงศ์	สำนักทันตสาธารณสุข
11. นางสาวชนิกา โตเลี้ยง	สำนักทันตสาธารณสุข
12. นายธนกฤต ชันธนียม	สำนักทันตสาธารณสุข
13. นางสาวอริศรา พัตตาสิงห์	สำนักทันตสาธารณสุข
14. นางสาวศศพร เทยาณรงค์	สำนักอนามัยผู้สูงอายุ
15. นางสาวณภาพร เตี้ยสุด	กองส่งเสริมความรอบรู้และสื่อสารสุขภาพ

ผู้เข้าประชุม ผ่านการประชุมทางไกล

1. ผศ.ดร.ทิพยา จินตโกวิท	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วิทยาการ)

สื่อดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ

ผศ.ดร.ทิพยา จินตโกวิท หน่วยปฏิบัติการวิจัยภูมิทัศน์สารสนเทศ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การออกแบบเนื้อหาของสื่อดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ

- รูปแบบสื่อ:
  - ควรใช้รูปแบบการสื่อสารเน้นภาพที่มีขนาดใหญ่หากมีตัวอักษรต้องใช้ขนาดใหญ่ หรือวิดีโอที่มีเสียงบรรยายชัดเจน ใช้ภาษาที่กลุ่มเป้าหมายคุ้นชิน ชัดเจน
  - เลี่ยงการใช้อักษรขนาดเล็ก สัญลักษณ์ที่กระพริบ หรือ เคลื่อนไหวไปมา

- ช่องทางการเผยแพร่สื่อ จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมสารสนเทศบนโลกออนไลน์ของผู้สูงอายุไทย
  - เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้มากที่สุด ได้แก่ Facebook LINE YouTube เป็นต้น
  - กิจกรรมออนไลน์ที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ ใช้ Social Media การดูโทรทัศน์/คลิป/ภาพยนตร์/ฟังเพลงออนไลน์ การค้นหาข้อมูล ติดต่อสื่อสารออนไลน์ (Chat โทรศัพท์) รับ-ส่งอีเมล อ่านข่าว/บทความ/e-book เป็นต้น
  - อุปกรณ์ที่นิยมใช้ ผ่านโทรศัพท์มือถือ ซึ่งสื่อที่จะพัฒนาต้องคำนึงถึงการแสดงผลของเนื้อหาผ่านจอมือถือที่มีขนาดเล็ก
  - โดยรวมผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านสายตา การใช้นิ้วและมือ เป็นข้อจำกัดในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น
- ข้อจำกัดของผู้สูงอายุ
  - การมองเห็น: ความชัดและขนาดของสิ่งที่เห็นจะลดลง
  - การจดจำ: ยิ่งอายุมาก การจดจำเนื้อหาได้น้อยลง หรือบาง Function ที่ไม่ได้ใช้บ่อยๆ หลีกการออกแบบ icon เมนู ควรมีคำบรรยาย/อธิบาย
  - ความเร็วของการประมวลผล: ซึ่งจะอาศัยประสบการณ์ประกอบการประมวลผล เช่น หากเคยใช้/เคยได้ยิน/เคยทำ การประมวลผลต่อสิ่งนั้นก็เร็วขึ้น
  - การได้ยิน
- การนำเสนอเนื้อหาบนเว็บไซต์

รูปแบบ

- หากเนื้อหามีมากกว่า 1 ขั้นตอน ควรใส่หมายเลขในแต่ละขั้นตอน
- การใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์ ควรมีข้อความอธิบายประกอบ
- ใช้ตัวอักษร หรือ ภาพ สีเข้ม บนพื้นหลังสีอ่อน หลีกเลี่ยงพื้นหลังที่มีลวดลาย
- การประเมินการออกแบบสื่อ ควรทำโดยกลุ่มตัวอย่าง หรือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการ feedback ไม่ควรประเมินโดยตนเอง
- หลีกเลี่ยงข้อความ ภาพ วัตถุที่เคลื่อนไหวไปมา : จากงานวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุเกิดอาการปวดหัว ไม่สบายตา มากกว่าการดึงดูดเกิดความสนใจ

เนื้อหา

- นำเสนอข้อมูลสำคัญเป็นลำดับแรก และวางเนื้อหากลางหน้าจอ
- ใช้ข้อความที่สื่อความหมายเชิงบวก หรือเสริมพลังให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าจะช่วยเหลือ/ทำได้ด้วยตนเอง (ไม่สั่ง หรือเขียนเชื่อมโยงให้รู้สึกเป็นอิสระ จะจูงใจให้ผู้สูงอายุใช้)
- ใช้ภาษาที่ง่ายและกระชับ เลือกใช้คำที่คุ้นเคยต่อกลุ่มเป้าหมาย เลี่ยงแบบอักษรที่ขีดกันเกินไป

การรู้คิด Cognition หรือ กระบวนการเพื่อการรับสื่อของผู้สูงอายุ

- 1) การรับรู้ Perception: ประสบการณ์ในอดีต สิ่งที่กำลังสนใจในปัจจุบัน รวมถึงสิ่งแวดล้อม ณ ขณะนั้น
- 2) การมองเห็น Vision: สิ่งที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จะถูกมองว่ามีสัมพันธ์กัน เป็นกลุ่มเดียวกัน
- 3) ความสนใจ Attention: สิ่งกระตุ้นความสนใจ เช่น เป้าหมาย เป็นตัวกำหนดความสนใจมุ่งสิ่งนั้นๆ
- 4) ความจำ Memory: สิ่งที่มีผลต่อความจำ เช่น ประสบการณ์ในอดีต

ทั้งนี้ทุกมิติสัมพันธ์กัน จึงจะเกิดการรู้คิดต่อการรับสื่อ/รับสารของบุคคลได้ กิจกรรมที่เกิดขึ้น สิ่งที่เราทำกันในชีวิตประจำวันทั้งหมด เกี่ยวข้องกับกระบวนการรู้คิดของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีการโต้ตอบกับกลุ่มเป้าหมาย โจทย์สำคัญคือ “ทำอย่างไรให้การสื่อสาร ส่งผลให้ผู้ใช้/กลุ่มเป้าหมายเข้าใจ เป็นไปตามผลลัพธ์ที่เราคาดหวังของการจัดทำ”

การออกแบบผลิตภัณฑ์ของสื่อที่ดีมีหลักการควรมุ่งถึง 6 ข้อดังนี้

1) Affordances: ล่อให้ทำ

หลักการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของสิ่งของ กับความสามารถของผู้ใช้ เช่น ราวบันได ที่ ออกแบบโค้งกลมมน จะล่อให้ทราบว่า ไม่สามารถวางของได้ เป็นต้น โดยการออกแบบ ต้องให้ผู้เรียนรู้การ ใช้งานได้ง่ายขึ้น

ในเชิงเว็บไซต์ เช่น ต้องกดปุ่ม กดเมนู ซึ่งทั้งหมดก็เกิดจากการเรียนรู้ในกระบวนการใช้งาน อาจมี เรื่องประสบการณ์เป็นสิ่งที่ช่วยให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

2) Signifier: สัญลักษณ์บ่งชี้

การใช้สัญลักษณ์ที่สื่อความหมายว่า ควรทำอะไร ที่จุดใด แต่การใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมาย ยังควรมีข้อความกำกับ Icon และการจัดวางต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ช่วยให้ใช้งานได้ง่ายในกลุ่มที่ไม่มี ประสบการณ์หรือประสบการณ์น้อย

3) Constraints: เจือจางบังคับ

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า จะปฏิสัมพันธ์กับสิ่งนั้นอย่างไร ข้อดีคือ การควบคุมให้ไม่สามารถเลือกใช้เมื่อ ยังไม่สามารถใช้งานได้ ลดโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาด

4) Mapping: ทำให้เข้าคู่

เป็นการใช้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 2 กลุ่ม เช่น ไฟหลายดวง กับสวิตช์ไฟหลายอัน หากวาง สวิตช์ให้สัมพันธ์ วางตัวเหมือนกับ layout ของหลอดไฟ

5) Feedback: การบอกกลับหรือส่งข้อมูลทำงานย้อนกลับ

เพื่อเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องแสดงให้เห็นว่า ระบบกำลังทำงานและสื่อสารถึงผลของการกระทำ

6) Conceptual Model: แนวคิดการใช้งาน

ซึ่งโมเดลแนวความคิดที่ดี ต้องทำให้ผู้ใช้คาดคะเนผลที่จะเกิดตามมาจากการใช้งานได้

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

- ประเด็นการสร้างให้ความรู้ผู้สูงอายุ ว่าสามารถทำได้เอง ช่วยเหลือตัวเองได้ ทั้งนี้ต้องกระชับ ทำตาม ได้ง่าย หากเป็นลักษณะขั้นตอน ไม่เกิน 5-7 ข้อ/ขั้นตอน
  - ไม่มีจำนวนชัดเจนจากงานวิจัย แต่ในเชิงจิตวิทยา ความจำของคนทั่วไปจะจำได้ที 5 กลุ่ม บวกลบ 2 กลุ่ม (5 กลุ่มไม่เกิน 7 กลุ่ม) ทั้งนี้ต้องไม่คาดหวังว่า ผู้สูงอายุจะจำได้ แต่สามารถ นึกถึงและกลับมาดูใหม่ได้ เมื่อต้องการข้อมูลอีกครั้ง
  - จากงานวิจัยของการซื้อของออนไลน์ เมื่อสั่งของและชำระสินค้า ผู้สูงอายุจะแยกไม่ออก เกิด ความสับสน มองหาบางขั้นตอนไม่เจอและข้ามบางขั้นตอนไป

กิจกรรมการประกวดคลิป “พลังผู้สูงวัย ... ใส่ใจดูแลช่องปาก”
นายพงศธร จินตกานนท์ สำนักทันตสาธารณสุข

กิจกรรมประกวดคลิป "พลังผู้สูงวัย ... ใส่ใจดูแลช่องปาก" เพื่อสร้างกระแสสังคมเชิงกระตุ้นพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก โดยมีส่วนร่วมและเชิดชูคุณค่าผู้สูงอายุ แสวงผลผ่านการรวมตัว เพื่อส่งเสริมหรือดูแลสุขภาพช่องปากร่วมกัน

Timeline

- รับสมัคร และส่งผลงาน: ม.ค. - มี.ค.
- ตัดสินและ ประกาศผลรอบ1: 16-29 มี.ค.
- เปิด Vote Popular Vote: 29 มี.ค.-4 เม.ย.
- ประกาศและ กิจกรรมมอบรางวัล: 7 เม.ย.

สร้างกระแส Online นโยบาย 8020

วัตถุประสงค์ เพื่อการสร้างกระแสสังคมเชิงกระตุ้นพฤติกรรมสุขภาพช่องปาก โดยสร้างการมีส่วนร่วม และเชิดชูคุณค่าผู้สูงอายุ ซึ่งคาดหวังให้เกิดกระแสสังคมสู่การมีพฤติกรรมด้านช่องปากที่พึงประสงค์ตลอดจน

ดูแลจัดการปัญหาช่องปากด้วยตนเองเบื้องต้นได้ ตัดสินใจเข้ารับบริการทันตสุขภาพก่อนเกิดความรุนแรงและ
ลูกถามของโรคในช่องปาก

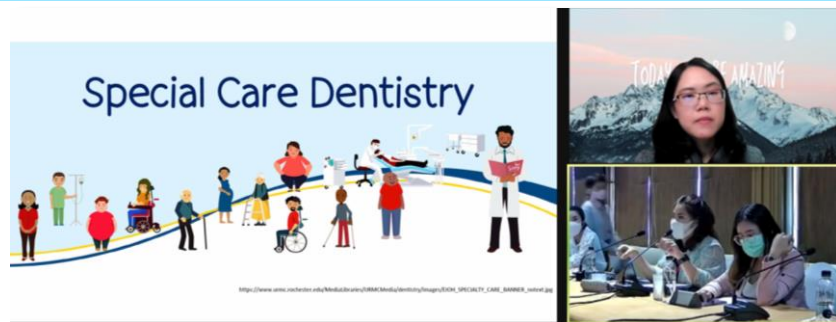
สื่อสารในรูปแบบ Edutainment

- แฝงเนื้อหา สร้าง Story line story board
- สนุกด้วยได้ความรู้ด้วย
- หา Plain Point แนวทาง เนื้อหาที่ต้องการสื่อ

การพัฒนาช่องทางสื่อสารทันตกรรมผู้สูงอายุและผู้มีความต้องการพิเศษ

นางสาวพัชรวรรณ สุขุมาลินท์

สำนักทันตสาธารณสุข

ช่องทางการสื่อสารกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งจะเริ่มจากกลุ่มผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม เป็น
ช่องทางเพื่อการสื่อสารข้อมูลความรู้ด้านทันตกรรมผู้สูงอายุและผู้มีความต้องการพิเศษ สำหรับภาคประชาชน
และหน่วยบริการ ทั้งทันตบุคลากร และสหสาขาวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้มีความต้องการพิเศษ

รูปแบบของการสื่อสารเป็นเนื้อหา Contents ใหม่และเป็นลักษณะ HUB เชื่อมต่อกับช่องทางสื่อสาร
อื่นๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ สมาคมโรคสมองเสื่อม

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

1. จากกระแสสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน การสร้าง Content ที่เกิดจาก Generation ใหม่ จะได้รับความนิยม
สนใจมาก แม้จะเป็นการสื่อสารเรื่องเล่าของบุคคลต่างวัย หรือ สูงอายุ ที่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและ
กัน ดังนั้นกิจกรรมประกวดคลิปน่าจะขยายกรอบการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่ม Generation
ใหม่ อาทิ นักศึกษานิเทศ ฯ โดยสื่อสารไปตามเพจหรือกลุ่มที่มีการรวมตัวเชิงสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็น
การเลือกคนเล่า ที่ทำให้เกิดความสนุกกับการเล่า Video
  - หากสามารถดึงลูกหลาน/คนในพื้นที่มาเล่าเรื่อง จะดึงความสนใจผู้สูงอายุได้ เป็น Story ที่
เล่าในบ้าน นำไปต่อยอด การทำ Behind The Scene ดูความสำเร็จ ว่ามีแนวทางอย่างไร
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงสื่อออนไลน์
  - ความถี่การเผยแพร่/โพสต์สื่อ ต้องไม่ทิ้งช่วงและควรมีความต่อเนื่อง
  - ช่วงเวลาการเผยแพร่/โพสต์สื่อ ได้แก่ สื่อเชิงบทความ ควรเป็นช่วงเช้า (๐๖.๐๐ น.) ส่วนสื่อ
วิดีโอ ควรเป็นช่วงเย็น (๑๗.๐๐ น. เน้นวันอังคารและวันศุกร์)
  - ภายใต้อาการสื่อสารของเว็บไซต์/เพจภาครัฐ จะถูกคาดหวังจากประชาชนถึงความต้องการเป็น
ที่พึ่ง ดังนั้นการมีทีม Admin real time interaction เป็นอีกจุดสำคัญต่อการสร้างความ
ไว้วางใจ เป็นที่พึ่งได้ และ Engagement ต่อกลุ่มเป้าหมาย
3. การสร้าง Brand หรือ เลือกลีขของสื่อ หรือ เว็บไซต์

- ควรเริ่มจากกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน กลุ่มเป้าหมายหลัก/รองเป็นใคร แล้วออกแบบ Brand ให้ตรงจริตกับกลุ่มนั้น เลือกใช้สีที่แข็งแรง ไม่เป็นสีตามกระแส เพื่อสามารถใช้ในระยะเวลา ซึ่งวิธีประเมินที่ดีคือประเมินกับโดยกลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่โดยผู้ออกแบบ
  - Branding Logo สร้าง Identity ต้องสื่อถึงความน่าเชื่อถือ แต่ต้องไม่มีความน่าเบื่อ
  - การสร้าง Contents ที่เข้มข้น เน้นคุณภาพของสื่อ ใช้รูปแบบตรงกับความสนใจ คำนึงถึงข้อจำกัดในการรับสื่อของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงช่องทางหลักที่ใช้เผยแพร่ และอุปกรณ์ที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เลือกใช้ใช้งาน เช่น การใช้งานผ่านโทรศัพท์ จะมีข้อจำกัดของขนาดจอที่เล็ก ดังนั้นการออกแบบสื่อจึงต้องสอดคล้องให้เหมาะสมกับการรับสื่อด้วย
4. ความยาวที่เหมาะสมของสื่อวิดีโอ ต้องพิจารณา Platform หลักที่จะใช้เผยแพร่ เช่น
- TikTok ความยาวไม่เกิน ๑ นาที
  - Facebook ไม่ควรเกิน ๓ นาที
  - YouTube สามารถใช้เวลานานได้
- แต่ทั้งนี้จากประสบการณ์เข้าถึงสื่อออนไลน์ หลายเรื่องเล่า ของคลิปที่มีความยาวหลายคลิป ก็อาจได้รับความนิยมมากกว่าคลิปสั้น ดังนั้นจึงควรเน้น Contents และรูปแบบการสื่อสารที่ตรงใจ
5. Contents ไม่จำเป็นต้องสื่อสารไปถึง ผู้สูงอายุ อาจจะเป็น indirect communication
6. จากมุมมองของ Creative ข้อมูลด้านสุขภาพช่องปาก เป็นข้อมูลที่มีการสื่อสารน้อย คนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลช่องปาก และประเด็นที่คิดว่าคนอยากรับสารมากเรื่องหนึ่งคือ สิทธิประโยชน์การรักษา
7. หลักการตั้งชื่อเว็บไซต์หรือเพจ ควรคิดให้ครอบคลุม และกว้างพอ เพื่อใช้สื่อสารในระยะยาว ใส่คำค้นหา Keyword เพื่อให้สามารถค้นหาใน Google

สรุปการผลิตสื่อดิจิทัล

1. สร้างความน่าเชื่อถือของเพจหรือหน่วยงาน (Trust)
2. ทำอย่างไรไม่ให้น่าเบื่อ

แผนการดำเนินงานระยะต่อไป

1. การจัดประกวดคลิป ปรับรายละเอียดความยาวของคลิป ประมาณ 3 นาที เพื่อความเหมาะสมของเนื้อหาและการเล่าเรื่อง พิจารณาข้อกำหนด/คุณสมบัติการสมัคร
2. ประชาสัมพันธ์ไปยังสถานศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ หรือ ผ่านเพจ/กลุ่มรวมตัว ของ นศ.นิเทศฯ

สรุปประชุม:
 มนูญญา เรือจิตร
 กลวัชร ปาวงค์